

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 10

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 10

Рівне – 2023

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki.

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Джус О.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Рибалко Л.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Прокоччук В.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Добровольська Р.О. – доктор філософії PhD, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Клепар М. В. – заслужений працівник культури України, доктор педагогічних наук професор кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Лупаренко С.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 29.06.2023 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2023. – Вип. 10. – 200 с.

ISBN 978-617-8260-06-4

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Димченко С.С.</i> Виконання текстологічних засобів музичної виразності (сучасних прийомів гри міхом) і їх роль у формуванні професійних якостей студентів-баяністів.....	5
<i>Овсіюк Н., Коханська С.</i> Особливості розвитку професійної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.....	17
<i>Кузик В.В., Крусь О.П.</i> Розвиток вокально-хорових навичок учасника дитячого хору.....	24
<i>Сверлюк Я., Онищук В.</i> Сучасні вектори професійної підготовки диригента оркестрового колективу.....	31
<i>Сулжук А.А., Гумінська О.О.</i> Творча діяльність на індивідуальних заняттях в дитячій музичній школі.....	40
<i>Ужвинський М.Ю., Онищук Н.В.</i> Цифрові мистецькі технології як основа електронного музичного інструментарію.....	50
<i>Шинкарук А.В., Крусь О.П.</i> Розвиток технічних навичок учнів-баяністів середніх класів дитячої музичної школи.....	56

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Колосюк С.В.</i> Використання ефектів звуку в кіно та телебаченні: історія та сучасні тенденції.....	65
<i>Мельничук С.Ф.</i> Музичне мистецтво в ракурсі викликів сьогодення: мистецтвознавчий аналіз.....	73
<i>Маковінська О., Ніколайчук І.</i> Вплив релігії на формування європейської органної культури.....	80
<i>Олійник Ю.Д., Мазур Д.В., Заходякін О.В.</i> Постаць Оксани Герасименко в сучасному бандурному мистецтві.....	86
<i>Пастушенко А.С.</i> Українська пісня в контексті світової музичної культури.....	94
<i>Турчин Г.</i> Художньо-виразні функції духових, струнних та ударних інструментів українського народного оркестру.....	102
<i>Ужвинський М.Ю., Ді Чжунге, Лі Цінжу.</i> Функції музики та шумів в театральній звукорежисурі.....	110
<i>Филітчук М., Панцюк В.</i> Регтайм як інструментальна форма раннього джазу.....	118
<i>Харитон І.М.</i> Творча фонема українського хорового диригента, педагога Володимира Пекаря.....	124
<i>Chepishko O., Mazur D., Zakhodiakin O.</i> Genesis of flamenco guitar art.....	132

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Буцяк В.І., Мазур Д.В., Сінкевич А.О.</i> Ігрові форми організації музично-ритмічної діяльності школярів	139
<i>Кондрачук Д.Р.</i> Музично-творчий розвиток дошкільників засобами інструментального музикування	145
<i>Павлюк О.В., Крусь О.П.</i> Елементарне музикування: історія, сучасний досвід.....	153
<i>Рибак С.А., Гумінська О.О.</i> Розвиток музичної грамотності на уроках мистецтва в 5-6 класах ЗЗСО.....	163
<i>Ткачук А.Ю., Гумінська О.О.</i> Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до музики учнів 5-6 класів.....	172
<i>Крижановська Т.І., Холод К.С.</i> Поліський фольклор як чинник активізації професійного інтересу майбутнього вчителя мистецтва.....	181
<i>Крижановська Т.І., Янкевич М.І.</i> Музичний розвиток підлітків засобами бандурного мистецтва.....	188
Про авторів	196

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. В статті розглядається проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, особлива роль в якій приділяється розвитку професійної культури. Розкриваються та зіставляються поняття педагогічна культура та професійна культура. Вивчено структуру професійної культури. Професійна культура фахівця музичного мистецтва представлена як багатогранне поняття, своєрідність якого обумовлює набір професійних якостей, які гармонійно інтегрують психолого-педагогічну та специфічну музичну підготовленість до майбутньої професії.

Описано напрями підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва. В результаті доведено, що основою розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва є формування естетичного досвіду, створення особливого творчого середовища та творчо-емоційного режиму роботи, розвиток співтворчості педагога-музиканта і студентів. Зроблені висновки про необхідність продовження досліджень у площині з'ясування теоретико-методологічних основ розвитку професійної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки.

Ключові слова: професійна культура, педагогічна культура, розвиток професійної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Abstract. The article deals with the problem of improving the professional training of future specialists in musical art, a special role in which is given to the development of professional culture. The concepts of pedagogical culture and professional culture are revealed and compared. The structure of professional culture is studied. The professional culture of a music specialist is presented as a multifaceted concept, the originality of which determines a set of professional qualities that harmoniously integrate psychological, pedagogical and specific musical preparedness for the future profession.

The directions of training a future specialist in musical art are described. As a result, it is proved that the basis for the development of professional training of future specialists in musical art is the formation of aesthetic experience, the creation of a special creative environment and creative and emotional mode of work, the development of co-creation of a music teacher and students. The conclusions are drawn about the need to continue research in the field of clarifying the theoretical and methodological foundations for the development of professional culture of future music specialists in the process of piano training.

Key words: professional culture, pedagogical culture, development of the professional culture of future music specialists.

Постановка проблеми. Сучасна соціокультурна ситуація характеризується низкою новацій не лише в структурі та змісті системи освіти в цілому, але й в самому підході до освіти. Пріоритетом стає розвиток

культури особистості та її творчих засад. Це зумовлює зміну поглядів на особистість майбутнього викладача, який покликаний позитивно впливати на духовне відновлення суспільства, підтримувати культурні традиції, формувати морально-етичні ідеали зростаючого покоління. Наразі проходить трансформація ідеї «освіченої людини» в «людину професійної культури», що значить створення внутрішніх передумов для розвитку творчої індивідуальності. Відтак орієнтиром вищої мистецької освіти стає особистість майбутнього фахівця, який тяжіє до продукування інновацій, до саморозвитку та самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної культури фахівців присвячений науковий доробок: філософів (К. Клаксон, А. Кребер, О. Пономарьов та інші), педагогів (О. Аніщенко, С. Гончаренко, Н. Гузій, І. Попович, А. Мудрик, С. Ніколасенко, О. Попенко, О. Траверсе, А. Харченко та інші), психологів (Г. Балл, М. Боришевський, О. Газман, Л. Коваленко, С. Пухно, М. Савчин, В. Семиченко, Г. Улунова та інші).

У своїх розвідках автори зосереджують увагу на концептуальних положеннях феномену професійної культури, визначенні її складників, обґрунтуванні педагогічних умов та особливостей розвитку професійної культури в майбутніх фахівців у системі вищої освіти тощо.

Мета статті – розкрити сутність і зміст феноменів «професійна культура», «професійна культура фахівця музичного мистецтва»; дослідити структуру професійної культури; провести порівняльний аналіз понять «педагогічна культура» та «професійна культура»; розглянути напрями підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва; обґрунтувати деякі аспекти розвитку професійної культури майбутнього фахівця музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній теорії та практиці професійної педагогічної освіти багато авторів звертаються до культурологічного підходу, за якого професійна діяльність людини розглядається в контексті філософського розуміння культури, а важливою складовою освітнього процесу виступає оволодіння майбутнім фахівцем музичного мистецтва професійною культурою. В цьому сенсі професійну культуру визначають як атрибутивну властивість професійної групи людей, що є результатом поділу праці та викликає виокремлення видів спеціальної діяльності.

У енциклопедичному словнику з культури наголошується, що професійна культура характеризує рівень і якість професійної діяльності, які залежать від соціально-економічного стану суспільства й сумлінності в оволодінні певними знаннями, навичками конкретної професії та їх практичного використання (М. Корінний, В. Шевченко, 2003. с.173).

Український педагогічний енциклопедичний словник професійну культуру трактує як соціально-професійну якість суб'єкта праці, яка включає сукупність принципів, норм, правил, методів, які сформувалися історично, регулюють професійну діяльність людини. Основу професійної

культури складають знання та цінності, вироблені конкретною соціально-професійною групою та закріплені у традиціях її життєдіяльності (С. Гончаренко, 2011. С.383).

На думку Г. Улунової (Г. Улунова, 2016. С.17), професійна культура є універсальною для певної професійної галузі системою знаків (професійних знань і технологій) та символів (норм і цінностей), поява яких виступає як результат діалогу між різними ланками професійного буття.

Закономірно, що професійну культуру можна інтерпретувати як тип життєдіяльності, який притаманний суб'єкту професійної практики і постає як комплекс інноваційних ідей, забезпечує неперервний процес історичної наступності, професійного розвитку особистості, а також збереження культурного спадку за постійного продукування творчих процесів, які суттєво впливають на стійкість сфери його професійної життєдіяльності.

Разом з тим, основу професійної культури складають знання та цінності, які вироблені конкретною соціально-професійною групою та закріплені у традиціях її життєдіяльності (О. Аніщенко, 2008. С. 724).

Структура професійної культури фахівців включає сукупність історично сформованих принципів, норм, правил і методів, які регулюють професійну діяльність людини. За С. Гончаренком, у її структурі можна виділити два блоки: професійно-організаційний (знання, вміння, досвід, майстерність) та соціально-моральний (ціннісні орієнтації, морально-вольові якості, котрі визначають ставлення до предмета, процесу, суб'єктів діяльності, засобів і результатів праці) (С. Гончаренко, 2011. С.383-384).

З позицій критерія суб'єкта культури Г. Улунова підходить до розгляду професійної культури як макросистеми, мікросистеми та особистості. Дослідниця в професійній культурі вбачає комплексне динамічне особистісне утворення професіонала, що зумовлює високі якісні показники професійно-особистісного зростання та самореалізації суб'єкта професійної діяльності (Г. Улунова, 2016. С.21).

Підґрунтям професійної культури спеціаліста є духовність і духовна культура, що віддзеркалюється у професійній діяльності. Натомість професійна культура розглядається як певний ступінь оволодіння професією, тобто способами і прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованості духовної культури особистості (В. Гладуш, Г. Лисенко, 2014. С.202-203).

Професійну культуру отожднюють з системою професійних знань, умінь і навичок у контексті вимог професійної діяльності, функцій та обов'язків фахівця, які окреслені його кваліфікаційною характеристикою.

На підставі аналізу наукової і психолого-педагогічної літератури можна стверджувати, що дефініція «професійна культура» розглядається переважно: як рівень та якість професійної підготовки спеціаліста; як відображення вимог суспільства до культурного рівня людей, зайнятих певною професійною діяльністю, що полягає у піднесенні професійної

діяльності кожної людини до загальних норм виконання того чи іншого виду праці; як вагомий показник соціальної зрілості людини тощо.

У наукових джерелах проблеми професійної культури суголосні з дослідженням педагогічної культури. Педагогічну культуру трактують як інтегральну якість особистості педагога, що проектує його загальну культуру у сферу професії. У це поняття вкладаються синтез високого професіоналізму та внутрішніх властивостей педагога, володіння методикою викладання та наявність культурно-творчих здібностей, розвинене педагогічне мислення та свідомість, творчий потенціал.

Порівнюючи поняття «педагогічна культура» та «професійна культура», доцільно вказати, що педагогічна культура має ширший спектр на відміну професійної культури, оскільки вона якісно характеризує не лише роботу фахівця, але й тип педагогічного впливу певних спільностей (сім'я, школа, трудовий колектив тощо). При цьому професійна культура фахівця передбачає злиття компетентності та професіоналізму в певній галузі знань з власне педагогічною культурою особистості. Відповідно можна простежити такий ланцюжок: духовна культура – професійна – педагогічна культура.

Як наголошує О. Попенко, професійна культура є особистісною характеристикою педагога, що вміщує: сукупність професійних знань, умінь, навичок і досвід їх реалізації в професійній діяльності; здатність до творчого мислення та постійного самовдосконалення; професійно значущі якості. Саме від рівня сформованості професійної культури особистості як фахівця, її здатності до розвитку і вдосконалення своїх творчих можливостей у розв'язанні нестандартних завдань залежить якість виконання професійних обов'язків (О. Попенко, 2012. С.44-49.).

Натомість Г. Балл (Г. Балл, 2003. С.58) акцентує на таких важливих складниках професійної культури, як-от: творче здійснення праці (володіння стратегіями творчої діяльності, не лише зафіксованими у посібниках і довідниках, а й неформалізованими, трансльованими у спілкуванні професіоналів особистісними знаннями; розвиненість професійної інтуїції); розвиненість професійно значущих компонентів мотивації та самосвідомості на рівні, який дозволяє говорити про оволодіння духовністю професіонала.

Зазначимо, що високий рівень професійної культури визначається розвинутою здатністю до вирішення професійних завдань, тобто розвиненим професійним мисленням і свідомістю. Водночас професійна культура не лише виявляє пізнавальні інтереси особистості, а й визначає світоглядні установки, ціннісні орієнтації, загальні життєві принципи.

О. Олексюк встановив набір якостей в структурі особистості фахівця музичного мистецтва, які дозволяють йому реалізовуватись у професійній сфері. З-поміж них: теоретико-пізнавальна та вольова активність, знання музично-естетичного тезаурусу, оцінно-критична здатність, музично-мовна здібність, здатність до творчої самореалізації в процесі естетичного аналізу,

інтерпретування та імпровізації, сталий інтерес до художньо-творчої діяльності, прагнення до самовдосконалення, здатність до самоорганізації, саморегуляції дій, сформованість ціннісних орієнтацій, комунікативні здібності, емпатійність, високий ступінь сформованості дослідницької культури, розвинені музично-творчі здібності, творча спрямованість особистості (О. Олексюк, 2006. С.165-171).

У галузі професійної освіти особливе місце займає підготовка фахівця музичного мистецтва, яка має виражену специфіку та поєднує педагогічну та музичну складові його майбутньої діяльності.

Завдяки діяльності фахівця музичного мистецтва відбувається проникнення в освітній процес «живого» музичного мистецтва як специфічної предметності, чим вирізняється діяльність педагога-музиканта від діяльності педагогів інших спеціальностей.

У межах нашого наукового пошуку професійну культуру фахівця музичного мистецтва розглядаємо як складне особистісне новоутворення, своєрідність якого визначає набір професійних якостей, які гармонійно інтегрують психолого-педагогічну та специфічну музичну підготовленість до майбутньої професії.

Розвиток професійної культури майбутнього фахівця музичного мистецтва відбувається в процесі цілеспрямованого навчання в закладі вищої мистецької освіти, метою якого є підготовка професійно компетентної, творчої особистості, в якій превалюють духовно моральні якості, яка здатна успішно вирішувати поставлені завдання. Це передбачає високий рівень дисципліни та самоконтролю, відповідальності та прагнення до самовдосконалення. Фахівцю музичного мистецтва важливо бути теоретиком, музичним істориком, виконавцем, який досконало володіє інструментом, щоб завжди спрямовувати увагу своїх учнів у потрібне русло.

Зважаючи на різнобічність діяльності фахівця музичного мистецтва, його підготовка здійснюється у кількох напрямках. З одного боку, майбутні педагоги-музиканти отримують загальнопрофесійну підготовку, вивчаючи такі навчальні дисципліни, як: педагогіка, психологія, історія України, філософія, правознавство, іноземна мова, інформаційно-комунікаційні технології тощо. А з іншого боку, вони опановують професію на заняттях з різних музичних дисциплін як практичного, так і теоретичного плану: спеціалізований клас (фортепіано, музична педагогіка, музична психологія, музична теорія і практика (поліфонія), оркестрово-ансамблевий клас (камерний ансамбль), концертмейстерський клас, фортепіанний дует, принципи модульно-цифрової організації музичної тканини, інтерактивні технології навчання музичного мистецтва, музична критика, українські фортепіанні школи, методологія професійної музичної освіти, методика мистецтвознавчих досліджень, історія українського фортепіанного мистецтва тощо.

Для успішного професійного становлення фахівця музичного мистецтва неабияке значення має неперервність освіти. Задля реалізації

цього процесу необхідна здібність до рефлексії, адекватне ставлення до себе та своїх досягнень. Так формується мотивація педагога-музиканта до самовдосконалення. Велике значення має також накопичення естетичного досвіду, який трансформується в потребу. Відтак у молодого фахівця виникає стабільне бажання естетично самовдосконалюватись.

Помітну роль у процесі накопичення естетичного досвіду відіграє середовище, його об'єктивні характеристики чуттєвого сприймання, та ступінь художності, яка визначає об'єм та якість естетичного досвіду. Саме педагогічно організоване творче середовище є найбільш досконалим видом культурного музичного середовища, його вищим щаблем.

У період навчання в Інституті мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету студенти отримують можливість не лише оволодіти спеціальними знаннями та вміннями, але й накопичити досвід соціальних і професійних відносин, сформувати світогляд творчої особистості, життєві установки та професійно-ціннісні орієнтації. В такому середовищі майбутній педагог-музикант, долучаючись до відповідної культури, стає її носієм.

Особлива увага в Інституті мистецтв звертається також на творчу взаємодію викладача зі студентами як результат спільної продуктивної діяльності, що передбачає продуктивне спілкування викладача і студента та спільне перетворення дійсності, більш того, створення нової педагогічної реальності, в результаті якої відбувається творче взаємозбагачення.

По суті формування особистості відбувається упродовж усього життя, однак у закладі вищої мистецької освіти закладаються основи тих якостей спеціаліста, з якими він згодом увійде в нову для нього атмосферу професійної діяльності.

Висновки. Отже, ми дійшли висновку про те, що однією з значущих складових духовної культури особистості є професійна культура, яка тлумачиться як найбільш досконалий прояв соціокультурної діяльності людини. При цьому вона концентрує і відображає найкращі особистісно-професійні якості та розвиток творчого потенціалу людини.

В Інституті мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету забезпечується музична, загальнокультурна, педагогічна та виконавська підготовка педагогів-музикантів.

Багатовекторний характер професійної культури майбутнього фахівця музичного мистецтва реалізується в процесі цілеспрямованого навчання в закладі вищої музичної освіти, що передбачає системне взаємопроникнення найбільш актуальних в сучасному світі напрямів освіти, а саме: забезпечення неперервності освіти, розвиток естетичного досвіду, створення особливого творчого середовища та творчо-емоційного режиму роботи, розвиток співтворчості педагога і студентів.

Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на поглиблення та розширення аналізу теоретико-методологічних засад розвитку професійної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки.

Список використаної літератури

Корінний М. М., Шевченко В. Ф. (2003) Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна. 384 с.

Гончаренко С. У. (2011) Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-е вид., доп. і перероб. Рівне: Волинські обереги. 552 с.

Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток: колективна монографія (2016) / кол. авт.; відп. ред. Г. Є. Улунова. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка. 300 с.

Аніщенко О. В. (2008) Професійна культура. *Енциклопедія освіти*. Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер. С. 724-725.

Гладуш В. А., Лисенко Г. І. (2014) Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпропетровськ. 416 с.

Попенко О. М. (2012) Професійна культура вчителя як інтеграційна якість особистості педагога-професіонала. *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. № 1. С.44-49.

Балл Г. О. (2003) Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти. Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. Київ. С. 51-61.

Олексюк О.М. (2006) Музична педагогіка: навч. посіб. Київ: КНУКіМ. 188 с.

References

Korinnyi M. M., Shevchenko V. F. (2003) Korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk z kultury [Short encyclopedic dictionary of culture]. Kyiv: Ukraina. 384 s.

Honcharenko S. U. (2011) Ukrainyskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]. 2-e vyd., dop. i pererob. Rivne: Volynski oberehy. 552 s.

Profesiina kultura: sutnist, fakhovi osoblyvosti, rozvytok [Professional culture: essence, professional features, development]: kolektyvna monohrafiia (2016) / kol. avt.; vidp. red. H. Ye. Ulunova. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka. 300 s.

Anishchenko O. V. (2008) Profesiina kultura [Professional culture]. Entsyklopediia osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy; hol. red. V. H. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter. S. 724-725.

Hladush V. A., Lysenko H. I. (2014) Pedahohika vyshchoi shkoly: teoriia, praktyka, istoriia [Higher school pedagogy: theory, practice, history]: navch. posib. Dnipropetrovsk. 416 s.

Popenko O. M. (2012) Profesiina kultura vchytelia yak intehratsiina yakist osobystosti pedahoha-profesionala [The teacher's professional culture as an integrative quality of the personality of a professional teacher]. Naukovi zapysky NDU imeni M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. № 1. S.44-49.

Ball H. O. (2003) Katehoriia «kultura osobystosti» v analizi humanizatsii zahalnoi ta profesiinnoi osvity [The category "personality culture" in the analysis of humanization of general and professional education]. Pedahohika i psykholohiia profesiinnoi osvity: rezultaty doslidzhen i perspektyvy / za red. I. A. Ziaziana, N. H. Nychkalo. Kyiv. S. 51-61.

Oleksiuk O.M. (2006) Muzychna pedahohika [Musical pedagogy]. Navch. posib. Kyiv: KNUKіM. 188 s.

•

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 10

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 30.06.2023 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,62. Наклад 100 пр. Зам. 50.
Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».